PGAS S2 03

অসমীয়া উপন্যাস

দ্বিতীয় ষাণ্মাসিক

অসমীয়া

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

ড° মালিনী গোস্বামী, অধ্যাপিকা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
ড° উপেন ৰাভা হাকাচাম, অধ্যাপক, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
ড° খগেশ সেন ডেকা (অৱসৰপ্রাপ্ত), সহযোগী অধ্যাপক, পূব কামৰূপ মহাবিদ্যালয়

সমন্বয়ৰক্ষী ঃ ড° নিভা ৰাণী ফুকন, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রস্তুতি গোটৰ সদস্য

অধ্যায়	*অৱিহণা যোগাইছে*
১ আৰু **২**	জোনমণি গগৈ, গৱেষিকা, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
৩ আৰু ৪	ড° মঞ্জু গোস্বামী, আর্য্য বিদ্যাপীঠ মহাবিদ্যালয়, গুৱাহাটী
৫, ৬, ৯ আৰু **১০**	ড° বিমল মজুমদাৰ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
৭, ৮, ১১, ১২, ১৩ আৰু **১৪**	ড° নিভা ৰাণী ফুকন, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

সম্পাদনা ঃ

বিষয়বস্তু আৰু ভাষা সম্পাদনা ঃ ড° শৈলেন ভৰালী, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
(অধ্যায় ৫, ৬, ৭, ৮, ৯, ১০, ১৩ আৰু ১৪)
ড° প্রফুল্ল কুমাৰ নাথ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় (অধ্যায় ৩, ৪, ১১ আৰু ১২)
ড° মৃণাল জ্যোতি গোস্বামী, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
(অধ্যায় ১ আৰু ২)

গাঁথনিক সম্পাদনা ঃ ড° নিভা ৰাণী ফুকন, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রথম প্রকাশ ঃ জানুৱাৰী, ২০১৮

ISBN : 978-81-934669-7-1

This Self Learning Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State University is made available under a Creative Commons Attribution-Non Commercial-ShareAlike4.0 License (International): http.//creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0.

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ হৈ পঞ্জীয়কৰ দ্বাৰা মুদ্রিত আৰু প্রকাশিত।

মুখ্য কার্যালয় ঃ পাটগাঁও, ৰাণী গেট, গুৱাহাটী-৭৮১ ০১৭; Web : www.kkhsou.in
উপ-মুখ্য কার্যালয় ঃ হাউচ্‌ফেড কমপ্লেক্স, দিচপুৰ, গুৱাহাটী-৭৮১ ০০৬

এই শিক্ষণ সামগ্রী প্রস্তুতিৰ বাবে আর্থিক অনুদান আগবঢ়োৱা
দূৰ শিক্ষা ব্যুৰো, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ ওচৰত বিশ্ববিদ্যালয় কৃতজ্ঞ।

পাঠ্যবিষয়ৰ পৰিচয় ঃ অসমীয়া উপন্যাস

এইখন স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া পাঠ্যক্ৰমৰ দ্বিতীয় ষাণ্মাসিকৰ তৃতীয় পাঠ্যবিষয়। পাঠ্যবিষয়খনত আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্যতম শাখা উপন্যাসৰ আলোচনা কৰা হৈছে। 'অসমীয়া উপন্যাস'ৰ এই পৰিবৰ্ধিত আৰু সংশোধিত পাঠ্যবিষয়ত সৰ্বমুঠ চৈধ্যটা অধ্যায় অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। সেই অধ্যায়সমূহৰ আলোচনাৰ মাজেদি অসমীয়া উপন্যাসৰ ধাৰাবাহিক প্ৰবাহলৈ উল্লেখনীয় যোগদান আগবঢ়োৱা কেইগৰাকীমান কৃতী ঔপন্যাসিকৰ উপন্যাস ৰচনাৰ লগত শিক্ষার্থীক পৰিচয় কৰাই দিয়াৰ চেষ্টা চলোৱা হৈছে।

পাঠ্যবিষয়ৰ প্ৰথম দুটা অধ্যায় হৈছে ক্ৰমে 'অসমীয়া উপন্যাসৰ ধাৰা-১' আৰু 'অসমীয়া উপন্যাসৰ ধাৰা-২'। ইয়াত অসমীয়া উপন্যাসৰ প্ৰস্তুতি পৰ্ব, প্ৰাক্-স্বাধীনতা কালৰ অসমীয়া উপন্যাস আৰু স্বৰাজোত্তৰ কালৰ অসমীয়া উপন্যাসৰ ক্ৰমবিকাশ আৰু শ্ৰীবৃদ্ধিৰ কথা আলোচিত হৈছে। তৃতীয় আৰু চতুৰ্থ অধ্যায়ত ক্ৰমে 'ৰজনীকান্ত বৰদলৈ ঃ *দন্দুৰা দ্ৰোহ*-১' আৰু 'ৰজনীকান্ত বৰদলৈ ঃ *দন্দুৰা দ্ৰোহ*-২' —এই দুটা অধ্যায়ৰ আধাৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ 'উপন্যাস সম্ৰাট' আখ্যাৰে বিভূষিত ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ ঐতিহাসিক উপন্যাস *দন্দুৰা দ্ৰোহ*ৰ আলোচনাভাগ আগবঢ়োৱা হৈছে। সেই আলোচনাৰ লগতে ঔপন্যাসিক ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ জীৱন, কৃতি আৰু তেওঁৰ উপন্যাসসমূহত ফুটি উঠা বৈশিষ্ট্যসমূহৰ আলোচনা কৰা হৈছে। এই আলোচনাই শিক্ষার্থীক ঔপন্যাসিক ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ লগতে মনোৰম ব্যক্তিত্বৰ গৰাকী ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ লগতো পৰিচয় কৰাই দিয়ে। অসমীয়া সামাজিক উপন্যাসৰ ধাৰাত বীণা বৰুৱা অৰ্থাৎ বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা এটা প্ৰাতঃস্মৰণীয় নাম। তেওঁৰ *জীৱনৰ বাটত* উপন্যাসখন এনে এখন উপন্যাস য'ত অসমীয়া জীৱনৰ বৰ্ণাঢ্য ৰূপ ইয়াত বৈচিত্ৰ্য, বিপুলতাৰে উদ্ভাসিত হৈছে। পাঠ্যবিষয়ৰ অধ্যায় পাঁচ আৰু ছয় ক্ৰমে 'বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা ঃ *জীৱনৰ বাটত*-১' আৰু 'বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা ঃ *জীৱনৰ বাটত*-২'ৰ মাজেদি আমি এই গৰাকী অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য আৰু সংস্কৃতিৰ সাধকৰ অদ্বিতীয় কৃতিৰ লগতে তেওঁৰ জীৱন আৰু কৰ্মৰাজিৰ লগত পৰিচিত হ'ব পাৰোঁ। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী দুটা অধ্যায় অৰ্থাৎ অধ্যায় সাত আৰু অধ্যায় আঠত কথাশিল্পী চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ সামাজিক উপন্যাস *জীয়া জুৰিৰ ঘাট*ৰ আলোচনা দুটা খণ্ডত কৰা হৈছে। এই গৰাকী বৰেণ্য কথাশিল্পীয়ে অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যলৈ অপৰিসীম অৱদান আগবঢ়াই থৈ গৈছে। তাৰ আলোচনা এই অধ্যায় দুটাত পঢ়িবলৈ পাব। নৱম আৰু দশম অধ্যায়ৰ শিৰোনাম ক্ৰমে 'বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য ঃ *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়*-১' আৰু 'বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য ঃ *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়*-২'। একাদশ আৰু দ্বাদশ অধ্যায়ৰ বিষয়বস্তু ৰূপে লোৱা হৈছে আধুনিক সময়ৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্য এগৰাকী প্ৰসিদ্ধ ঔপন্যাসিক, সাংবাদিক আৰু নিবন্ধকাৰ হোমেন বৰগোহাঞিৰ এখন বিশিষ্ট উপন্যাস *মৎস্যগন্ধা*। প্ৰান্ত্য সমাজ (Marginal Society)ৰ আলোচনা আজিৰ বিদ্যায়তনিক ক্ষেত্ৰখনত দৃষ্টিগোচৰ হোৱা এটা জনপ্ৰিয় বিষয় স্বৰূপ। তেনে এখন প্ৰান্ত্য সমাজৰ মনোজ্ঞ আলোচনা উপন্যাসৰ কাহিনীৰ মাজেদি অসমীয়া ঔপন্যাসিক হোমেন বৰগোহাঞিয়ে বিংশ শতিকাতে কৰি গৈছে। ইয়াত প্ৰাক্-স্বাধীনতা কালৰ অসমৰ উজনি অঞ্চলত অৱস্থান কৰা মৎস্যজীৱীৰ সমাজ এখনৰ বাস্তৱ চিত্ৰ অঙ্কন কৰিবলৈ ঔপন্যাসিকে যত্ন কৰা যেন বোধ হয়। উপন্যাসৰ কাহিনীটো বৰগোহাঞিৰ উৰ্বৰ সৃষ্টিৰ নমুনা যদিও তাৰ মাজেদি সমাজ সচেতন লেখক গৰাকীয়ে যেন এটা বিশেষ বাণী দিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। 'হোমেন বৰগোহাঞি ঃ *মৎস্যগন্ধা*-১' আৰু 'হোমেন বৰগোহাঞি ঃ *মৎস্যগন্ধা*-২'ৰ অধ্যয়নে সেই কথাষাৰ স্পষ্ট কৰিব। এই পাঠ্যবিষয়ৰ অন্তিম দুটা অধ্যায় ক্ৰমে ত্ৰয়োদশ আৰু চতুৰ্দশ অধ্যায়ত আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ এগৰাকী অনন্য লেখিকা মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ উপন্যাস *দঁতাল হাতীৰ উঁয়ে খোৱা হাওদাৰ* আলোচনা দুটা খণ্ডত আগবঢ়োৱা হৈছে। এইদৰে এই পাঠ্যবিষয়ে কম পৰিসৰতে অসমীয়া উপন্যাসৰ ঐতিহাসিক পৰিক্ৰমাৰ কেইটামান বিশিষ্ট বিন্দুত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি শিক্ষার্থীক অসমীয়া উপন্যাসৰ ইতিহাসৰ বিষয়ে ধাৰণা দিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে।

এই পাঠ্যবিষয়খন অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ সোঁ তথা বাঁওফালে কিছুমান আয়তাকাৰ বাকচ লক্ষ্য কৰিব। এইবোৰত মূল পাঠত থকা নতুন শব্দ আৰু পৰিভাষাসমূহৰ অর্থ সন্নিৱিষ্ট হৈছে। সেইদৰে— 'জানি থোৱা ভাল' বাকচবোৰত মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূর্ণ তথ্যৰ সম্ভেদ আছে। প্রতিটো অধ্যায়ত থকা 'চিন্তা-চর্চা কৰক'সমূহে অধ্যয়ন অধিক সক্রিয় আৰু ফলপ্রসূ হোৱাত সহায় কৰিব। আকৌ, 'অগ্রগতি নিৰীক্ষণ'যোগে আগবঢ়োৱা প্রশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অগ্রগতি সম্পর্কে স্ব-পৰীক্ষণৰ সুবিধা দিব। উক্ত প্রশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহৰ ৰূপৰেখা 'অগ্রগতিৰ খতিয়ান'ত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। তাৰ সহায়েৰে আপুনি প্রশ্নবোৰৰ উত্তৰসমূহ লিখিবলৈ যত্ন কৰিলে অধিক লাভদায়ক হ'ব। অধ্যায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে 'অধিক জানিবলৈ' শিতানত উল্লেখ থকা গ্রন্থসমূহ সাৰথিস্বৰূপ। অধ্যায়বোৰৰ শেষত 'আৰ্হি প্রশ্ন' হিচাপে কেইটিমান প্রশ্নৰ আৰ্হিও তুলি দিয়া হৈছে। শেষৰ অধ্যায়টিৰ পাছত কেইখনমান 'প্রসঙ্গ পুথি'ৰ নাম উল্লেখ কৰা হৈছে। সেই কেইখন পুথিৰ সহায়েৰেই মূলতঃ এই পাঠ্যবিষয়ত উল্লেখ থকা অধ্যায়সমূহ প্রস্তুত কৰা হৈছে। আপুনি বিশদভাৱে কোনো বিষয় জানিবলৈ হ'লে সেই কেইখন অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব।

বিষয়সূচী

পৃষ্ঠা নং

অধ্যায় ১ ঃ অসমীয়া উপন্যাসৰ ধাৰা-১ ৭-২০

অসমীয়া উপন্যাসৰ প্ৰস্তুতি পৰ্ব; প্ৰাক্-স্বাধীনতা কালৰ অসমীয়া উপন্যাস

অধ্যায় ২ ঃ অসমীয়া উপন্যাসৰ ধাৰা-২ ২১-৩২

স্বৰাজোত্তৰ কালৰ অসমীয়া উপন্যাস

অধ্যায় ৩ ঃ ৰজনীকান্ত বৰদলৈ ঃ *দন্দুৰা দ্ৰোহ*-১ ৩৩-৪৫

ৰজনীকান্ত বৰদলৈ ঃ জীৱন আৰু কৃতি; ৰজনীকান্ত বৰদলৈৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ

অধ্যায় ৪ ঃ ৰজনীকান্ত বৰদলৈ ঃ *দন্দুৰা দ্ৰোহ*-২ ৪৬-৬৩

দন্দুৰা দ্ৰোহ ঃ উপন্যাসখনৰ সাধাৰণ আলোচনা, উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ, উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰচিত্ৰণ, উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ

অধ্যায় ৫ ঃ বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা ঃ *জীৱনৰ বাটত* -১ ৬৪-৭০

বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা ঃ জীৱন আৰু কৃতি; বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ

অধ্যায় ৬ ঃ বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱা ঃ *জীৱনৰ বাটত* -২ ৭১-৯০

জীৱনৰ বাটত ঃ উপন্যাসখনৰ সাধাৰণ আলোচনা, উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ, উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ, উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ; উপন্যাসখনত প্ৰতিফলিত হোৱা গাঁৱলীয়া সমাজ জীৱনৰ চিত্ৰ; উপন্যাসখনত প্ৰতিফলিত হোৱা নগৰীয়া সমাজ জীৱনৰ চিত্ৰ

অধ্যায় ৭ ঃ চৈয়দ আব্দুল মালিক ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাট*-১ ৯১-১০১

চৈয়দ আব্দুল মালিক ঃ জীৱন আৰু কৃতি; চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ

অধ্যায় ৮ ঃ চৈয়দ আব্দুল মালিক ঃ *জীয়া জুৰিৰ ঘাট*-২ ১০২-১১৬

জীয়া জুৰিৰ ঘাট ঃ উপন্যাসখনৰ সাধাৰণ আলোচনা, উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ, উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰ চিত্ৰণ, উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ, উপন্যাসখনত প্ৰতিফলিত হোৱা মানবতাবাদ, উপন্যাসখনৰ সাহিত্যিক সৌন্দৰ্য

অধ্যায় ৯ ঃ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য ঃ *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়*-১ ১১৭-১২৩

বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য ঃ জীৱন আৰু কৃতি; বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্যৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ

অধ্যায় ১০ ঃ বীৰেন্দ্র কুমাৰ ভট্টাচার্য্য ঃ *ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়*-২ ১২৪-১৪১

ৰাজপথে ৰিঙিয়ায় ঃ উপন্যাসখনৰ সাধাৰণ আলোচনা, উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ, উপন্যাসখনৰ চৰিত্র চিত্রণ, উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ, ৰাজনৈতিক উপন্যাস হিচাপে ৰাজপথে ৰিঙিয়ায়

অধ্যায় ১১ ঃ হোমেন বৰগোহাঞি ঃ *মৎস্যগন্ধা*-১ ১৪২-১৫৩

প্রান্ত্য সমাজ (Marginal Community) আৰু হোমেন বৰগোহাঞি; হোমেন বৰগোহাঞি ঃ জীৱন আৰু কৃতি; হোমেন বৰগোহাঞিৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ

অধ্যায় ১২ ঃ হোমেন বৰগোহাঞি ঃ *মৎস্যগন্ধা*-২ ১৫৪-১৬৮

মৎস্যগন্ধা ঃ উপন্যাসখনৰ সাধাৰণ আলোচনা, উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ, উপন্যাসখনৰ চৰিত্র চিত্রণ, উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ

অধ্যায় ১৩ ঃ মামণি ৰয়ছম গোস্বামী ঃ *দঁতাল হাতীৰ উঁয়ে খোৱা হাওদা*-১ ১৬৯-১৮৬

মামণি ৰয়ছম গোস্বামী ঃ জীৱন আৰু কৃতি; মামণি ৰয়ছম গোস্বামীৰ উপন্যাসৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যসমূহ

অধ্যায় ১৪ ঃ মামণি ৰয়ছম গোস্বামী ঃ *দঁতাল হাতীৰ উঁয়ে খোৱা হাওদা*-২ ১৮৭-২১৩

দঁতাল হাতীৰ উঁয়ে খোৱা হাওদা ঃ উপন্যাসখনৰ সাধাৰণ আলোচনা, উপন্যাসখনৰ কাহিনীভাগ, উপন্যাসখনৰ চৰিত্র চিত্রণ, উপন্যাসখনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ, উপন্যাসখনত প্রতিফলিত নাৰী কেন্দ্রিক চিন্তা, উপন্যাসখনত প্রয়োগ হোৱা ভাষা, আঞ্চলিক উপন্যাস হিচাপে *দঁতাল হাতীৰ উঁয়ে খোৱা হাওদা*

প্রসঙ্গ পুথি ২১৪-২১৬